

DE OUD-KATHOLIEK

TIJDSCHRIFT VOOR DE OUD-KATHOLIEKE KERK VAN NEDERLAND

Oud en nieuw

- 3 COLUMN: 'EEN NIEUW BEGIN'
PAULINE WESEMAN
- 4 IN GESPREK MET KERKVERNIEUWER
JAN VISSER
LYDIA JANSSEN
- 8 OP DE DREMPEL VAN DE
OUD-KATHOLIEKE KERK
DE RIJKDOM VAN LITURGIE
LISA BAKKER
- 12 EEN NIEUWE AARTSBISSCHOP
DE BISSCHOPSWIJDING IN BEELD
MARJOLEIN VAN PANHUYS
- 20 TWEEGESPREK TUSSEN DE OUDE EN
NIEUWE AARTSBISSCHOP
JAN-WILLEM WITS

EN VERDER

- 14 EEN DAG UIT LEVEN VAN DE
AARTSBISSCHOP
JANNEKE VAN DER VEER
- 18 KERSTRECEPT:
KERSTBROOD MET EEN VERHAAL
MARIAN GEURTSSEN
- 22 LITERATUUR:
OPSTIJGEN UIT VERBRANDE TAKKEN
OVER HENDRIK MARSMAN
ADRIE PAASEN
- 23 KLEURWEDSTRIJD:
KLEUR WALLETS WAPENSCHILD IN

REDACTIONEEL

Oud en Nieuw

'Jongeman,' sprak de gelauwerde componist tot een jeugdige collega, 'ik zie veel goeds en veel nieuws in je werk. Jammer dat het goede niet nieuw is en het nieuwe niet goed.'

Bovenstaande opmerking kan niet alleen vriendelijker, ze miskent ook de vele mogelijke nuances tussen oud en nieuw. Zo laat Pauline Weseman in haar column zien hoe tijdens een persoonlijke crisis het nieuwe naast het oude eerst schrikwekkend kan ogen, maar juist dan nieuwe en onverwachte perspectieven opent.

Wederzijdse verrijking van oud en nieuw is leitmotiv in het gesprek dat Lydia Janssen voerde met kerkvernieuwer Jan Visser. Het doordesemt ook de interviews die Lisa Bakker afnam van 'nieuwelingen' Ries den Dekker en Gerda van de Haar. En het is prominent aanwezig in de door Jan Willem Wits geleide samenspraak tussen emeritus-aartsbisschop Joris Vercammen en diens opvolger Bernd Wallet.

We naderen Kerstmis en Oud en Nieuw, een tijd van zonnewende, inkeer en overgang. Marian Geurtsen verbindt ons met een recept voor een heerlijk feestbrood, en Adrie Paasen doet de Phoenix van Marsman opstijgen naar nieuw leven.

Wij wensen u een zalig Kerstmis, veel ouds, veel nieuws, en vooral veel harmonie.

Een nieuw begin

Laatst las ik een oud Chinees verhaal over een arme Chinese boer, die dolgraag met de dochter van een rijke koopman wil trouwen. Alleen kan hij de bruidsschat onmogelijk betalen. Hij woont in een hutje en werkt keihard op zijn rijstakkertje. Op een avond biedt hij onderdak aan een onbekende, onverwachte gast, een sjamaan. De boer geeft hem zijn laatste kommetje rijst en zijn bed. Zelf slaapt hij op een matje voor het vuur en vertrekt vroeg naar zijn akkertje. Hij laat zijn gast in goed vertrouwen achter. Bij thuiskomst blijkt zijn huisje afgebrand. Woedend en radeloos schopt hij tegen de brokstukken. Waarom vertrouwde hij deze vreemdeling? Dan stuit hij op een luik in de keukenvloer dat hij niet eerder had opgemerkt. Hij trekt aan het handvat en vindt onder het luik een grote kist met goudstukken. Zijn zorgen zijn voorbij.

Dit verhaal vertelt dat een ramp niet het einde maar een begin kan betekenen, in de vorm van een schat die we al die tijd al in huis bleken te hebben. Ik kwam dit verhaal tegen in het boek *Leren dansen met de draak* van Mieke Bouma over de vraag hoe verhalen ons kunnen helpen bij een crisis. Bouma analyseert daarin mythen, sprookjes, Bijbelse verhalen over Job, Jona en Jezus, alsook verhalen van Holocaustoverlevenden Edith Eger en Viktor Frankl. Alle hebben het patroon dat er iets doodgaat en er iets wordt geboren. Crisis komt van het Oudgriekse werkwoord *krinomai*, dat 'scheiden' betekent. Er is een

vóór en een na, er eindigt en begint iets. Je reactie op een crisis is vaak een keuze, zegt Bouma. Het Chinese teken voor crisis bestaat uit de tekens voor 'gevaar' en 'kans'. Er is het gevaar dat je wegzinkt in ellende én een kans op iets nieuws. Bij die laatste kan de rups een vlinder worden, wat hij in potentie al in zich had.

De feniks herrijst pas uit de as na een cruciaal inzicht, juist als alles verloren lijkt, stelt Bouma. Ze baseert zich mede op het werk van de Amerikaanse literatuurwetenschapper Joseph Campbell, die ontdekte dat bijna elk verhaal terugvoert op de monomythe van de

reis van de held. De held verlaat de veilige thuishaven, krijgt beproevingen, belandt in een crisis, komt tot inzicht en keert geheeld terug. Zo'n inzicht is bijvoorbeeld ontdekken dat je er nog bent, het aankunt, onderdeel bent van een groter geheel, gedragen wordt, dat je je ego moet afleggen. Dat is jouw schat onder de vloer, een nieuw begin. Misschien iets hoopvol om naar uit te kijken, vooral na een jaar vol globale en persoonlijke crises, in aanloop naar dat ene geboortefeest.

Zalig kerstfeest.

PAULINE WESEMAN

TRADITIE IS ALTIJD IN BEWEGING

In gesprek met kerkvernieuwer Jan Visser

Hoe kun je openstaan voor het nieuwe zonder dat je het oude te makkelijk overboord gooit? Een man die daar alles van weet is prof. dr. Jan Visser. Als negentigjarige kan hij terugkijken op een leven met veel ongebaande paden. En als theoloog en rector van het seminarie was hij nauw betrokken bij het theologisch doordenken van vernieuwingen in onze kerk in de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw. Lydia Janssen sprak met hem (en ook even met zijn vrouw Annie Visser-Prins) over zijn leven én over een dynamische omgang met de traditie in de kerk.

LYDIA JANSSEN

U woonde en studeerde begin jaren vijftig aan het Oud-Katholiek Seminarie. Je denkt dan al snel aan een gesloten bolwerk met weinig ruimte voor vernieuwing. Klopt dat beeld?

'Dat beeld klopt niet: er was meer openheid dan je misschien zou denken. Zo gingen we op de fiets vanuit Amersfoort naar Utrecht om een aantal colleges te volgen. We kregen ook veel ruimte om oecumenische contacten te leggen met theologie-studenten uit de reformatische traditie én, waar mijn interesse vooral naar uitging, met collega-theologiestudenten van de rooms-katholieke seminaries. Terugkijkend denk ik dat ik vooral die contacten met 'buiten' tijdens de opleiding als inspirerend heb ervaren.'

U ging na het seminarie niet, zoals gebruikelijk, als kapelaan of pastoor naar een parochie, maar u ging naar Bern om verder te studeren. Vanwaar die keuze?

'Nadat ik in 1956 tot priester was gewijd, was er niet onmiddellijk plaats voor mij in het bisdom Haarlem. Daarom had ik nog enige tijd als "pre-fect" de zorg voor de jongens op het seminarie die het gymnasium volgden. Dat maakte me niet zo gelukkig. ik wilde graag verder studeren. Wat me vooral boeide waren de wortels van het oud-katholicisme in de periode vóór 1723. Ik werd door bisschop (van Deventer) Engelbertus Lagerwey gewezen op Philippus Rovenius (1565-1651), de tweede apostolisch vicaris na de reformatie in de Lage Landen. Het bestuderen van zijn

leven en zijn werk zou veel informatie op kunnen leveren, meende Lagerwey. Met steun van Lagerwey kreeg ik toestemming van aartsbisschop Andreas Rinkel om een jaar naar Zwitserland te gaan ter voorbereiding op het schrijven van een proefschrift over Rovenius.'

'Ze gaf weerwerk en toen dacht ik: Zij is het!'

Na dat jaar in Bern kwam u als pastoor in Arnhem terecht en u vond in die periode uw vrouw. Hoe ging dat?

'Ik kende Annie Prins al langer via gezamenlijke vrienden. We trokken geleidelijk aan meer met elkaar op. Tijdens zo'n ontmoeting vroeg ik haar eens om advies over wat ik moest doen. Dat moment zal ik nooit vergeten. Ze zei niet: "Dat is goed, Jan", maar ze gaf meteen weerwerk: ik moest het volgens haar heel anders aanpakken. Toen dacht ik: "Zij is het!"'

Mevrouw Visser, pastoorsvrouw worden, dat moet voor u als maatschappelijk werkster bij de Raad voor de Kinderbescherming een behoorlijke verandering zijn geweest en u was ook nog hervormd!

'Ik moest oud-katholiek worden, maar daar zat ik niet zo mee. Ik relativeerde de verschillen tussen de kerken altijd al wel. Waar ik wel erg aan moest wennen, was de machtige positie van de bisschoppen en hoe de pastoors tegen de

Jan Visser in het kort

1931	geboren in IJmuiden
1956	priesterwijding in IJmuiden
1957 - 1958	studiejaar in Bern
1958 - 1964	pastoor in Arnhem
1964 - 1969	pastoor in Amersfoort
1965	promotie in Bern
1969 - 1974	wetenschappelijk medewerker in Nijmegen
1974 - 1981	kanunnik van het Metropolitaan Kapittel
1974 - 1994	coördinator Pastoraal Psychologische Opleiding, Universiteit Utrecht
1976 - 1996	bijzonder hoogleraar vanwege de Stichting Oud-Katholiek Seminarie
2004	eredoctoraat in Bern

bisschoppen opkeken, ook Jan! Ik kende dat helemaal niet in mijn eigen kerk. En inderdaad, pastoorsvrouw zijn was ook wennen. Opeens werd het netjes strijken van de plooitjes in de superplis van de misdienaars belangrijk, althans in de ogen van sommige parochianen! Terwijl ik voordat ik in de pastorie kwam een heel ander leven leidde. Ik had met moeilijke gezinssituaties te maken en moest tamelijk zelfstandig ingrijpende beslissingen nemen. Bovendien zou ik als ambtenaar meteen bij mijn huwelijk ontslag krijgen. Gelukkig had ik een goede en moderne cheffin en mocht ik nog een half jaar blijven. Ook om te sparen, want zij wist dat het honorarium van oud-katholieke pastoors zeer mager was.’

Mijnheer Visser, na uw proefschrift over Rovenius gaat u het onderwijs in de dogmatiek verzorgen op het seminarie. Ook komt u in een heel ander deel van de theologie terecht: de pastorale psychologie. Hoe raakte u in dat laatste vakgebied verzeild?
‘Het viel Annie als maatschappelijk werkster op dat wij als geestelijken zo weinig wisten van de sociale wetenschappen, terwijl je die toch in het

pastoraat ook nodig hebt. Toen een dominee enthousiast vertelde over een Pastoraal Psychologische Leergang aan de Universiteit Utrecht, werd ik nieuwsgierig. Ik ben die leergang gaan volgen naast mijn pastorale werk in de parochie van Amersfoort, waar we inmiddels waren beland.’

Mede door het volgen van die leergang werd u wetenschappelijk medewerker praktische theologie aan de Theologische Faculteit van de toen nog zo geheten Katholieke Universiteit Nijmegen. U verliet het pastoraat.

‘Inderdaad. Ik was inmiddels als docent bij het onderwijs aan het seminarie betrokken en er bestonden toen al plannen om dat onderwijs te verbinden met de Utrechtse universiteit. Om met dat milieu bekend te raken had ik zomaar op een baan aan de Theologische Faculteit van Nijmegen gesolliciteerd en ik werd aangenomen. Daarop zegde ik het pastoraat op. Die beslissing om geen pastoor meer te zijn werd me door de bisschoppen niet in dank afgenomen. Men verweet me ‘het zinkende schip te verlaten’, omdat er een groot tekort aan pastoors was. Bovendien was overstappen naar de rooms-katholieken in die tijd ‘not done’. Toch heb ik vijf jaar met plezier in Nijmegen gewerkt. Ik werd daar als waardig collega geaccepteerd. Ik ging zelfs als oud-katholiek geestelijke voor in diensten van de Studentenkerk!’

‘Terugkijkend denk ik dat het ook voor de kerk een goede beslissing was. Ik had in Nijmegen bedongen dat ik een dag per week vrij zou mogen houden voor het seminarie. De trouw aan mijn kerk en aan de opleiding waardeerde men zeer in Nijmegen. Het seminarie was inmiddels verplaatst naar Utrecht. Daar kregen de studenten hun basisopleiding aan de Theologische Faculteit van de Universiteit Utrecht. Het seminarie verzorgde dan een aanvullende kerkelijke opleiding. Door mijn Nijmeegse ervaring werd ik vijf jaar later uitgenodigd voor de functie van coördinator van de Pastoraal Psychologische Leergang in Utrecht, de leergang die ik ooit zelf volgde! Ik

kon die functie goed combineren met het rector en docent zijn van het seminarie.’

Achteraf gezien bent u na tien jaar pastorale arbeid in Arnhem en in Amersfoort definitief overgestapt van het pastoraat naar het onderwijs. Hoe kijkt u terug op die overstap, die u als student op het seminarie vast niet had voorzien?

‘Het was een goede overstap. Zo’n geweldige pastoor was ik nou ook weer niet. Ik ben uiteindelijk veel meer een onderwijzer. Doorgeven van leerstof, dat doe ik heel graag!’

‘Betrokken zijn op de ander, daar draait het om’

Wat was het belangrijkste wat u als ‘onderwijzer’ aan geestelijken wilde doorgeven?

‘Dat ze voorgaan in betrokkenheid op de parochie. Wie een ritueel uitvoert omwille van het ritueel zit ernaast. Het ritueel staat in dienst van de gemeenschap die daar viert. Je moet goed beseffen dat je vóórganger bent, dat anderen je moeten kunnen volgen. En hetzelfde geldt voor het pastoraat. De kern van de pastoraal theologie is dat je als pastor alleen iets voor een ander kunt betekenen in betrokkenheid op die ander. Daar draait het om. Je moet bereid en in staat zijn om je in hem of haar te verplaatsen.’

Niet alleen in uw eigen leven maar ook in de kerk maakte u nogal wat veranderingen mee. Zo is er een hemelsbreed verschil tussen de liturgie uit uw jeugd en de liturgie van nu. Het drievoudig ambt van diaken, priester en bisschop is opengesteld voor vrouwen en de inzegening van een tweede huwelijk na scheiding werd mogelijk. Hoe ga je als kerk bij dit soort veranderingen zorgvuldig om met de traditie?

‘Het is belangrijk dat je je realiseert dat wij het geloof niet hebben uitgevonden, maar dat we het hebben aangereikt gekregen van het vorige geslacht. Onze voorgangers, ouders, leraren en kerkleden, gaven ons het geloof door in de vorm waarin zij het zich hebben toegeëigend. Dat hoeft

niet per se de vorm te zijn waarin wij dat geloof moeten aanvaarden. Want de traditie is geen gesloten doos, die je van generatie op generatie doorgeeft. Traditie bestaat niet alleen uit een voorgegeven inhoud, maar ook uit een dynamisch proces van doorgeven. Iedere generatie eigent zich die inhoud op eigen wijze toe. Bij dat toe-eigenen komen vragen aan de orde als: wat wil die boodschap ons zeggen? Raakt ze ons? En biedt ze antwoord op onze vragen? Het gaat om verklaren en verstaan. Bij het verklaren probeer je de afstand te overbruggen tussen vroeger en nu door de tekst zo goed mogelijk vanuit de oorspronkelijke context te begrijpen. Bij het

verstaan en interpreteren van de tekst vraag je je af wat de tekst nu voor ons betekent. Zonder dat proces van verklaren en verstaan stukt het traditieproces.’
Als goed onderwijzer heeft u vast ook nog wel een voorbeeld om de omgang met de traditie voor ons nog wat concreter te maken.
In Genesis (2:22-25) wordt verteld over de vrouw die genomen is uit een rib van de man. Daaruit werd vroeger vaak afgeleid dat de man de baas is over de vrouw. Maar je kunt ook anders naar zo’n tekst kijken. De man is alleen en zoekt naar hulp die hem past en vindt deze niet in het dierenrijk. Hij krijgt een hulp van vlees

uit zijn vlees, been uit zijn gebeente. Dat duidt op zelfstandigheid, op iemand ‘hem tegenover’. Dat ze ooit uit deze tekst hebben kunnen afleiden dat de man de baas is over de vrouw, heeft alles te maken met de culturele context, de verhoudingen tussen man en vrouw waarin die uitleg ontstond. Dat wij nu op zoek gaan naar een andere uitleg, heeft ook weer te maken met onze opvattingen en gebruiken. Bij het lezen en begrijpen van zo’n tekst moet je je daarom altijd realiseren dat de uitleg van toen én de interpretatie van nu cultureel bepaald zijn. In traditie zit ‘tradere’, doorgeven, daar zit altijd een dynamisch element in.’ ●

Wat vinden nieuwkomers of geïnteresseerden van de Oud-Katholieke Kerk? Wat trekt hen aan, valt hen op of ervaren ze wellicht als ‘eigenaardig’? Lisa Bakker spreekt met twee mensen die, via allerlei omwegen, de Oud-Katholieke Kerk ontdekten en regelmatig diensten bezoeken: Ries den Dekker en Gerda van de Haar.

Op de drempel van de Oud-Katholieke Kerk

LITURGIE EN RITUELEN VERRIJKEN JE GELOOF

LISA BAKKER

Ries was 42 jaar lang predikant voor de Nederlandse Hervormde Kerk, die in 2004 is opgegaan in de PKN. De laatste 22 jaar, vertelt hij, was hij predikant van de Grote Kerk in Dordrecht. Op veel momenten in zijn leven had hij contacten met de Anglicaanse Kerk. Eerst door vakanties in Engeland en later ook door een samenwerking tussen zijn eigen protestantse gemeente en een anglicaanse parochie. De hoge liturgie die hij daar vond, vindt hij nog steeds prachtig. ‘Mijn oude hospes bij wie ik als student op kamers woonde in de jaren zestig, die is op latere leeftijd anglicaans geworden. En hij zei: “Het is de middenweg tussen de protestantse wereld en de rooms-katholieke wereld.” De weg die van allebei de tradities waardevolle zaken opneemt en met beide kanten contact heeft. En dit ervaar ik bij de oud-katholieken eigenlijk ook. Het raakt alles.’

VAN GEBOORTE OECUMENISCH Het heeft Ries altijd aangesproken dat oud-katholieken volstrekt oecumenisch zijn. ‘Ze staan volledig open voor mensen, van welke richting je ook bent.’ Dat oecumenische is een belangrijk punt voor Ries. In zijn eigen familiegeschiedenis ziet hij dat ook terug. ‘Mijn hobby is altijd genealogie geweest, dus ik weet heel veel van mijn voorouders. Als ik drie generaties terugga, dan kom ik in één generatie de hele kerkelijke kaart van Nederland tegen. Katholiek, hervormd, doopsgezind, gereformeerde ge-

meente, alles komt langs. Dus wat dat betreft kun je zeggen dat ik van geboorte een beetje oecumenisch ben.’

Ries voelt zich thuis bij de Oud-Katholieke Kerk, maar hij verwacht niet direct lid te worden. ‘Ik ben gedoopt, ik heb belijdenis gedaan, ik ben getrouwd en ik heb gewerkt in de hervormde en later in de gefuseerde protestantse kerk. Daar liggen toch blijvend mijn roots.’

KERKEN SHOPPEN Hoe kwam Ries eigenlijk bij de oud-katholieken terecht? Na zijn emeritaat in 2015 was er op zondag veel tijd over, vertelt hij, ondanks dat hij nog wel een aantal diensten leidde. Toen daar eveneens een eind aan kwam, was er ruimte om rond te kijken. ‘We gingen na mijn emeritaat ook weleens, zonder dat ik daar een beter woord voor heb, shoppen. We kwamen steeds vaker in de oud-katholieke kerk terecht. Ik ben lid van de Grote Kerk in Dordrecht gebleven, maar je staat daar zo dichtbij alles... Ook omdat het zo lang mijn werkplek is geweest. Het was goed om daar wat afstand van te nemen.’ ‘De Grote Kerk is echt een grote kerk, het is een kathedraal met alles erop en eraan. De oud-katholieke kerk, waar we nu heen gaan, is een schuilkerkje achter een erf aan de Dordtse Voorstraat. Mijn vrouw, ik en een van onze kinderen gingen dus van een grote kathedraal naar een kleine schuilkerk. Het heeft iets heel intiemers zo een kleine kring. Mensen kennen

elkaar redelijk goed, daardoor voelden wij ons daar vrij snel erg op ons gemak.’

RITUELEN ‘Het zijn vooral de rituelen,’ zegt Ries als hem gevraagd wordt naar het verschil tussen zijn eigen diensten en die van de oud-katholieken. ‘De preek is bij de oud-katholieken wat compacter, maar het is niet zo dat daar geen aandacht aan wordt geschonken natuurlijk.’ De liturgie verschilt niet heel veel, maar het zijn vooral de rituelen eromheen die het maken tot wat het is.

Als Ries niet bij de oud-katholieken te vinden is, zit hij soms nog wel eens in de Utrechtse Domkerk. Een kerk waar hij erg bekend mee is, omdat hij daar in zijn studietijd bij betrokken was, als vicaris daar begonnen is en er later ook in diensten is voorgegaan. Als hij de oud-katholieke diensten met de diensten uit de Domkerk vergelijkt, ziet hij meer overeenkomsten dan verschillen. ‘De protestantse en deze katholieke traditie zijn in de loop van de jaren meer op elkaar gaan lijken.’

‘Ruik je het? We krijgen weer wierook vandaag’

Het ritueel van het zwieren van het wierookvat spreekt Ries erg aan. ‘Afgelopen zondag was er wierook bij, dat hebben ze in de Dom niet. Dan zit ik in de kerk naast mijn zoon en zeggen we tegen elkaar... : “Ruik je het? We krijgen weer wierook vandaag”. Ook een kaarsenwijding op Maria Lichtmis, zo heet dat geloof ik, raakt me. Dan worden er kaarsen gewijd. Dat ken ik vanuit mijn protestantse achtergrond ook niet, maar dat zijn wel de rituelen die ik erg mooi vind. En de ziekenzalving,’ voegt hij nog toe. ‘In de zondagsmis is er plaats voor een ziekenzalving. Ik ken dat alleen als iets wat je aan het ziekbed doet. Ik vind het prachtig dat daar in de liturgie ruimte voor is.’

DE DICHTER WILLEM ‘Er zijn nog twee mensen die wel een rol gespeeld hebben in mijn korte zoektocht. In mijn allereerste gemeente in Noord-Friesland had ik een gereformeerde collega, die later oud-katholiek priester is geworden. Ik heb mijn leven lang contact met hem gehouden en ook zijn wijdingen in de oud-katholieke kerk meegemaakt. Een ander persoon die ons voorging is Willem Barnard.’ De bekende dichter en kerkliedschrijver was eveneens predikant in de hervormde kerk en is later via zijn enthousiasme voor de anglicaanse kerk oud-katholiek geworden.

Iemand anders die ook geraakt is door Willem Barnard, is Gerda van de Haar. Zij is op dit moment onder andere actief als hoofdredacteur bij literair tijdschrift *Liter* en werkzaam als

redacteur bij uitgeverij Skandalon. Als co-redacteur werkt zij aan *In wind en vuur*, de verzamelde liederen van Willem Barnard, een uitgave die in 2022 verschijnt (zie ook de bijdrage van Henk Schoon in het vorige nummer). Gerda komt met enige regelmaat in de kathedraal in Utrecht en Willem Barnard heeft daar mede een rol in gespeeld. Ze is nu bezig met het verzamelen en toelichten van zijn liederen, maar ook voor haar persoonlijke bezinning leest ze graag boeken van Barnard. Voor tijdschrift *Liter* wierf ze destijds poëzie van hem. Toch heeft zij met Barnard niet veel gesproken over naar een kerk gaan. Ze vertelt dat het vooral de hoge liturgie is die haar enorm raakt.

KLASSIEKE LITURGIE ‘Ik heb het altijd fijn gevonden om een liturgisch rijke dienst mee te maken

en dan bedoel ik ook echt de klassieke liturgie, die gedeeld wordt met kerken over heel de wereld en van heel veel eeuwen. Het katholieke daarvan spreekt me aan. De gezongen liturgie vind ik heel fijn. In de kerk waarvan ik lid ben, de Lutherse Kerk in Ede, is er ook een flinke liturgie, met bovendien alle aandacht voor de kerkmuziek. In de kathedraal wordt er daarnaast elke week eucharistie gevierd en ik merk dat ik het mis als dat er niet is. Het voelt dan iets kaler.'

In de protestantse kerk zijn er veel verschillende diensten en de bandbreedte is erg groot, vertelt ze. Een dienst waar delen van de liturgie gezongen worden, en er gesproken en gezongen responsies zijn vanuit de gemeente, is soms moeilijk te vinden. Iets wat de oud-katholieken wel in huis hebben. 'Dat je het kyrie en het gloria zingt en vaste lezingen hebt, die elkaar in een bepaalde orde opvolgen en dat er een antwoordpsalm tussen zit, het halleluja voor het evangelie... Allemaal dingen waar je in de protestantse hoek een beetje naar moet zoeken, maar die ik bij "Luther" in Ede gelukkig wel vind.'

'In de oud-katholieke kerk is het allemaal nog wat uitbundiger,' zegt Gerda. 'Een gezongen zondagsgebed aan het begin, een prachtig gezongen credo na de preek, ook dat hele eucharistische gebed... Zo'n liturgie is mooi en rijk, je wordt er vrolijk van en je hart gaat ervan open. Je keert ermee naar binnen en je

'Van zo'n rijke liturgie gaat je hart open'

wordt erdoor meegenomen, erin opgenomen eigenlijk. Ik kom zelf uit een hele sobere hoek van de protestanten en de rijke liturgie heb ik echt opgezocht.'

ZINTUIGEN 'De eerste keer dat ik in de Oud-Katholieke Kerk was, moest ik het nog wel leren met al die boeken, maar ik heb het gewoon helemaal over me heen laten komen. Oren en ogen open en niet steeds blijven bladeren. Het heeft een tijdje geduurd voordat ik daar wat beter in thuis was. De kathedraal

is prachtig, en door al die boeken moet je je vooral niet in de war laten brengen. Met al je zintuigen open een viering in de kathedraal meemaken is een hele belevenis. De eerste paar keren is het misschien ook gewoon het volledig ondergaan van een mis.'

Gerda heeft een tijdlang meegedaan met de belangstellendenkring. Dat is een soort catechese waar je leert wat er allemaal gebeurt in de Oud-Katholieke Kerk. De liturgie werd er besproken tegen de achtergrond van de oude kerk. 'Doordat de onderdelen van de liturgie werden behandeld in een historische context, begreep ik beter wat er gebeurde tijdens een viering.'

'Een belangrijk onderdeel van mijn geloofsbeleving is het viëren, bidden en zingen, en hoe meer er daarvan is, hoe meer ik ervan meeneem. Wat ik bijzonder vind aan zo'n klassieke liturgische viering is dat je los van wat er in een preek gezegd gaat worden, dus al heel veel binnen hebt gekregen. Er is die hele inleiding, ook met een moment van inkeer, je zingt en bidt, er zijn lezingen die op elkaar inspelen. Dat is dan allemaal al gebeurd en dan komt er daarna nog een overweging. Dat vind ik ook fijn, maar daar valt of staat de dienst niet mee. En dan heb je de eucharistie nog tegoe.'

Voor Gerda is die zintuigelijke ervaring tijdens een hoogliturgische dienst van groot belang. 'Je maakt dan zo veel meer mee dan alleen een woorddienst. Het ritme van de viering, met al die afzonderlijke onderdelen, heeft een eigen schoonheid. Het geeft, als je dat zo kunt zeggen, een wijding aan de beleving. Daarbinnen gebeurt het, voor jezelf en met alle anderen samen, in de gemeenschap en uitreikend naar buiten.'

Een kerk, zo laten de verhalen van zowel Ries als Gerda zien, is vooral een plek waar geloof gedeeld en gevierd wordt. En hoge liturgie, met al die rituelen, draagt daar in belangrijke mate aan bij. ●

EEN NIEUWE AARTSBISSCHOP

DE BISSCHOPSWIJDING IN BEELD

FOTO'S: MARJOLEIN VAN PANHUYNS

Meer over de wijding vindt u op www.oudkatholiek.nl/bisschopswijding

EEN DAG UIT HET LEVEN VAN DE AARTSBISSCHOP

Op 18 september werd Bernd Wallet gewijd tot aartsbisschop van Utrecht. Maandag 6 september liep fotograaf Marjolein van Panhuys een middag mee met deze – toen nog – aartsbisschop-elect. Ze legde vast op beeld wat een aartsbisschop zoal doet gedurende de dag. Tekstschrijver Janneke van der Veer sprak Bernd Wallet over zijn dagindeling en wat hij ziet als de belangrijkste taken voor een aartsbisschop.

JANNEKE VAN DER VEER

6.45 WAKKER WORDEN De wekker van Bernd gaat elke dag af op hetzelfde tijdstip, al vindt hij het eigenlijk nog te vroeg. Zijn vier kinderen in de leeftijd van acht tot en met vijftien zorgen er wel voor dat hij op tijd wakker is. 'Ik ben geen ochtendmens. Maar een vast patroon helpt. Je zult me alleen niet gezellig aan de ontbijttafel vinden. Ik zorg ervoor dat alle brooddozen gevuld zijn, dan kan ik me nog een beetje afsluiten.'

8.00 OCHTENDGEBED Voordat de werkdag begint, bidt Bernd elke dag een vorm van ochtendgebed – al lukt het niet altijd even goed, geeft hij toe. 'Ik gebruik de Getijdengebed-app van de Rooms-Katholieke Kerk: je verliest zo geen tijd met het opzoeken van de teksten en gebeden. Ik vind het belangrijk om inspirerende teksten te blijven lezen en me te realiseren: hiervoor doe ik het. Anders raak je gemakkelijk overspoeld door de realiteit van alledag.'

9.00-12.30 VERGADEREN Vanochtend staan twee online vergaderingen op de planning. In de eerste wordt de definitieve agenda van de synode op 27 november vastgesteld; daarna is de maandelijkse vergadering van het Dagelijks Bestuur, voorgezeten door Bernd, met de Haarlemse bisschop Dick Schoon en secretaris Miranda Roobol. Hierin gaat het over o.a. benoemingen, commissiewerk en financiële zaken.

12.30-14.00 ONDERWEG Na de vergadering stapt Bernd op de fiets naar station Utrecht Centraal. Om 14.00 uur heeft hij daar een afspraak

met jongerenpastor Thelma Schoon op het bisschoppelijk bureau in Amersfoort. 'De fiets is altijd mijn favoriete vervoersmiddel. Dan zie ik nog wat van de stad. Als ik loop word ik voortdurend staande gehouden, dat is geen doen. Wanneer ik fiets gebeurt dat niet, terwijl ik de mensen nog wel kan groeten.' Ook vandaag wordt hij gegroet en herkend. Een paar tieners roepen hem na: 'Bent u misschien de burgemeester?' Het boordje en natuurlijk de vandaag aanwezige fotograaf maken hem een opmerkelijke verschijning. Trots meldt hij dat deze fietsstalling onder Utrecht Centraal 'de grootste is van de wereld'. Toch is het even zoeken naar een plaatsje, want Bernd parkeert z'n fiets altijd in dezelfde hoek. 'Anders vind ik hem nooit meer terug.'

Reistijd is voor Bernd altijd werktijd. Als aartsbisschop(-elect) van Utrecht bezoekt hij parochies in zijn hele bisdom, dus dat geeft ruim de gelegenheid om mails te beantwoorden en soms ook telefoontjes te plegen – al doet hij dat laatste liever als hij van en naar het station loopt. Vandaag overlegt hij onder andere met

persoonlijk assistent Michael van den Bergh. De aankomende wijding vraagt veel afstemming. Doordat Michael veel organisatorisch werk op zich neemt, heeft Bernd de tijd om te focussen op inhoud en contact.

Dan leest Bernd een mail die hem zorgen baart. Een bisschop uit Engeland meldt zich af voor de bisschopswijding, omdat de reis met alle regels te omslachtig gaat worden. Ook ziet hij dat zijn herfstreis naar Londen, voor een samenkost van de Willibrord Society, niet doorgaat, vanwege de coronamaatregelen. 'Zulk nieuws heeft wel impact. Het geeft me eerlijk gezegd een enorme energiedreun.' De internationale contacten zijn juist heel belangrijk voor Bernd. Niet alleen omdat hij jarenlang in Engeland heeft gewoond, maar ook vanwege zijn visie op de kerk als internationale gemeenschap. 'Het is belangrijk om je identiteit niet vast te pinnen op nationaal kerkzijn. Jij

hebt het christendom niet uitgevonden: je hebt elkaars gaven nodig. Het herstel van volledig zichtbare eenheid van de wereldkerk is het hogere doel.' Als voorzitter van de Unie van Utrecht – het overkoepelende orgaan van alle Europese oud-katholiek kerken – heeft de aartsbisschop van Utrecht hier een belangrijke internationale rol in te vervullen.

Ineens blijkt Bernds afspraak voor straks, jongerenpastor Thelma, in dezelfde trein te hebben gezeten. Spontaan begroeten ze elkaar en gezamenlijk lopen ze naar Alticollense, het bisschoppelijk bureau van de Oud-Katholieke Kerk. Hoewel het gezellig is, mist Bernd nu wel zijn tijd om nog een aantal mensen te bellen...

14.00-15.30 GESPREK MET JONGERENPASTOR THELMA SCHOON Op het bureau in Amersfoort heeft Bernd een eigen kamer, hoewel hij daar weinig is geweest tot nu toe. 'Ik heb me

steeds gehouden aan het strikte thuiswerkadvis. Alleen voor gesprekken die echt niet via Zoom konden ben ik naar Amersfoort gegaan.' Bernd begeleidt Thelma in haar werk als jongerenpastor van het bisdom Utrecht. Vandaag bespreken ze hoe het de afgelopen tijd is gegaan en wat Thelma's plannen zijn. Zo staat komend weekend het Leringweekend voor jongeren op de agenda, waarbij Bernd zelf ook een workshop zal geven. Bernd: 'Anderhalf jaar lang heeft door de coronacrisis veel stilgelegd, voornamelijk de fysieke ontmoetingen en aanwezigheid tijdens vieringen. Juist voor deze generatie is dit extra lastig.'

15.30-16.00 VOORBEREIDINGEN

Na het gesprek met Thelma sluit Bernd alles aan voor de zoomvergadering die hij zo heeft. 'En dan nu hopen op verbinding', zegt de aanstaande aartsbisschop met een knipoog.

16.00-17.00 VERGADERING NEDERLANDS CHRISTELIJK FORUM Dan begint de vergadering van het Nederlands Christelijk Forum, een Nederlandse variant van het Global Christian Forum. Het is een ontmoetingsplatform van kerkleiders, waarbij zowel traditionele kerken als pinksterkerken aansluiten en met elkaar spreken over het geloof. Het werken aan die oecumene is voor de aartsbisschop een belangrijke taak.

17.00 NAAR HUIS Stipt om 17.00 uur stapt Bernd uit de vergadering. 'Mijn vrouw Elly

moet vanavond een lezing houden op de ouderavond. Meestal doet zij het, maar nu is het dus aan mij om de kinderen op bed te leggen. Het voorlezen wordt steeds leuker naarmate ze ouder worden. En vaak lees ik ook nog een stukje uit de *Samenleesbijbel* met ze.'

17.15 ONDERWEG De laatste telefoontjes van vandaag worden gepleegd, onder andere met de deken van het Metropolitaan Kapittel Wietse van der Velde. Met hem bespreekt Bernd allerlei lopende zaken van het aartsbisdom. Voor het aartsbisdom Utrecht vervult Bernd alle 'gewone' taken van een bisschop, zoals het begeleiden van pastoors en het voorgaan in vieringen door het hele bisdom heen. Naar de Kerkprovincie toe is hij aartsbisschop, en voor de wereldwijde oecumene is hij degene die straks plaatsneemt op de zetel van Willibrord. Bernd ziet 'het levend houden van de hoop' binnen de Oud-Katholieke Kerk als één van zijn belangrijkste verantwoordelijkheden. Met

pessimisme heeft hij niet zoveel op. 'Dit jaar zijn er maar liefst veertien studenten aan het seminarie! En er is aanwas van nieuwe vrijwilligers.' Zelf haalt Bernd zijn hoop vooral uit Christus. 'Ik probeer steeds weer terug te gaan naar Hem, en te zien hoe Hij zelf levend is en de hoop vindt. Hoe ik dat doe? Bijvoorbeeld door te werken aan de zondagse liturgie, en de verdieping te zoeken via studie. Maar ook door muziek laat ik me ontroeren en inspireren.' Die muziek – onder andere alternatieve rock, zoals van R.E.M. – brengt Bernd dicht bij het 'echte' leven. Waar zit dan je *commitment*? Christus is voor Bernd de totaal toegewijde. Door je net als Hem ergens voor in te zetten, toegewijd te leven, houd je hoop. 'Op de weg van Christus zet ik me in voor het Koninkrijk van God, voor vrede, rechtvaardigheid en vreugde. Christus heeft heel veel voor ons gedaan. Wij zijn daarom uitgenodigd om in een bedding te stappen, bijvoorbeeld door ritueel mee te doen. Anders moet je het allemaal zelf doen.' ●

Tweegesprek met Bernd Wallet en Joris Vercammen

DE KUNST OM DICHT BIJ JEZELF TE BLIJVEN

'Het enige voordeel van corona is dat ik daardoor een zeer langgerekte inwerktijd had.' Mgr. Bernd Wallet zegt het met een grimlach. 'Ik heb alle ruimte gehad om kennis te maken met de medewerkers op het bureau en thuis te raken in mijn nieuwe leven. Ook konden mijn kinderen er makkelijker aan wennen dat nu een bisschop hen 's avonds naar bed brengt.' Na anderhalf jaar werd Wallet in september van dit jaar gewijd. Maar hoe stond de kerk er eigenlijk twintig jaar geleden voor, toen mgr. Joris Vercammen met zijn herderlijke taken aan de slag ging? Jan-Willem Wits sprak met de emeritus-aartsbisschop en zijn opvolger.

JAN-WILLEM WITS

De twee kennen elkaar al goed. Bernd Wallet was niet alleen een van de priesters in het 'team Vercammen', maar ook de pastoor van de bisschopskerk en tien jaar lang de assistent van Vercammen bij zijn internationale werk. Zo kreeg hij een goed beeld van het bisschoppelijke takenpakket, 'al voelt het soms nog raar om op de kamer te zitten van mijn oude baas'. Regelmatig spreken mensen van buiten de kerk hem nog aan als de man van 'de kerk van Joris', altijd met grote waardering overigens. Maar zijn voorganger hangt niet als een schaduw over de nieuwe aartsbisschop heen. Joris Vercammen is dat ook zeker niet van plan. Hij geniet zichtbaar van een leven met een minder dwingende agenda en de ruimte om meer met zijn familie samen te zijn, te studeren, schrijven, lezingen te geven en geestelijke begeleiding te bieden.

SPOOR Dat Wallet als aartsbisschop zijn eigen weg wel zal vinden, daar heeft Vercammen alle vertrouwen in. 'Je moet vooral dicht bij jezelf blijven. Dan weet je dat je op het goede spoor zit', benadrukt hij. Niet dat Wallet de ambitie heeft om het roer radicaal om te gooien. 'Ik zal verder gaan in de lijn van Joris, met natuurlijk mijn eigen accenten. Die keuze voor continuïteit is ook een van de redenen waarom het bisdom het vertrouwen in mij heeft uitgesproken.' Naast de bestuurlijke 'stage' die hij als rechterhand van Vercammen deed, heeft hij bij zijn vader het vak kunnen afkijken. Zijn vader was een her-

vormde predikant, die onder meer het Samen op Weg-proces en de fusie van de hervormde, gereformeerde en lutherse kerken begeleidde. 'De cursus "op eieren lopen", heb ik als kind al gevolgd', zegt Wallet met een schaterlach. 'Welke kerkelijke organisatie het ook is, het komt allemaal neer op mensenwerk. Met soms een duwtje geven in een bepaalde richting en op een ander moment een brandje blussen.'

VISIE Daar lijkt dan toch iets van de eigen persoonlijkheid van de beide bisschoppen in op te lichten. Bernd Wallet heeft er geen enkele moeite mee om als 'polderbisschop' te worden gezien, die voor en achter de schermen de boel bij elkaar weet te houden, al vindt hij dat een vreselijk cliché. 'Ik vind een goede sfeer heel belangrijk en ben in die zin toch meer van het type Mark Rutte, al zal ik nooit zeggen dat je voor visie naar een opticien moet.' Joris Vercammen vond dat hij als bisschop soms de kerk ook een spiegel moest voorhouden, door vragen te stel-

len bij de status quo of een visionair vergezicht te schetsen. Dat heeft, bij hemzelf eveneens, ook soms tot spanningen geleid. 'Ik ben nooit een politiek dier geweest en weet tot op de dag van vandaag niet waar alle knoppen zitten. Dan krijg je soms kortsluiting.' Het was wel een andere tijd, benadrukken beiden. De Oud-Katholieke Kerk droeg twintig jaar geleden de vanzelfsprekendheid uit het verleden met zich mee, maar in de seculie-

re samenleving van vandaag is die volledig verdampt. Daarmee is de kerkelijke cultuur wel opener geworden. Maar beiden willen dat ook niet uitvergrooten. Vercammen: 'Een kerk is een levend organisme, met mensen die komen en gaan, en daarom altijd dynamisch. Dat geldt zeker voor onze kerk omdat we relatief veel nieuwkomers hebben die hun eigen geschiedenis, verwachtingen en ideeën met zich meebrengen.' De vraag waartoe je eigenlijk op aarde bent,

komt anno 2021/22 voor een kerk wel nog indringender binnen dan twintig jaar geleden. Maar het goed omgaan met mensen, middelen en structuren blijft net als toen toch de agenda van een bisschop bepalen. ●

Meer lezen, o.a. over hun visie op de kerk als wereldbeweging? Zie: oudkatholiek.nl/nieuws/2021/09/tweegesprek-met-bernd-wallet-en-joris-vercammen

KERSTBROOD MET EEN VERHAAL

Bij een feest horen slingers en taart. Dat maakt van de feestdag iets bijzonders. Sommige vormen van gebak of brood zijn niet alleen feestelijk, maar zijn ook verbonden aan een specifiek feest of een tijd van het jaar. Een man die vijftig wordt, geef je een 'Abraham' cadeau. En als je pepernoten ziet, denk je onmiddellijk aan Sinterklaas. Daarom zijn we collectief verontwaardigd als ze maanden van tevoren al in de winkel liggen. Maar waar komt het vandaan om brood of koek te bakken in speciale vormen? En wat kun je voor Kerstmis bakken? Marian Geurtsen, theoloog en ritueel-specialist, zocht het uit.

MARIAN GEURTSSEN

ETEN BIJ HET LEVEN In een maaltijd geven mensen veel meer door dan de voedingsstoffen die een mens nodig heeft om te leven. Samen eten verbindt mensen met elkaar. Daarom is er bij ieder belangrijk feest een feestmaal. Als we op reis zijn, is het proeven van de keuken van de streek waar we te gast zijn een van de leukste manieren om de andere cultuur te leren kennen. En ook in onze eigen omgeving gaat verbinding maken met mensen uit andere culturen heel snel door samen te eten.

In iedere cultuur en religie zijn er speciale gebruiken of verhalen verbonden met eten. Denk aan de voedselwetten in jodendom en islam. Verhalen geven eten en eetgewoonten een bijzondere betekenis, zeker verhalen die een verband leggen tussen deze wereld en de wereld van God. Door verhalen te delen bij het eten of door speciale gerechten te serveren, geven we ook onze cultuur en identiteit door aan elkaar en aan volgende generaties. Brood is in onze cultuur zo belangrijk, dat het symbool staat voor voedsel in het algemeen. Brood betekent leven. Mensen bidden en danken God voor het dagelijks brood. Zo drukken ze uit dat hun voortbestaan, kunnen eten wat je nodig hebt, een geschenk is uit Gods hand. Ook in het evangelie staan veel verhalen over brood. Niet voor niets heeft brood in de christelijke eredienst een centrale plaats gekregen in de eucharistie. Met het eten van het brood delen we het verhaal van Jezus' leven en dood. Het is meer dan voedsel: het is verbinding en redding.

RECEPTEN MET EEN VERHAAL Bij veel feesten horen eigen broodjes en recepten. Dat was al zo in Europese culturen voordat het christendom zijn intrede deed. Sommige vormbroden uit oude culturen bleven bewaard en kregen een nieuwe betekenis, zoals het vlechtbrood voor Pasen, dat van oorsprong een begrafenisgebak was. Andere vormbroden kwamen op en raakten verbonden met een verhaal over hoe God met de mensen meeleeft en het leven van vandaag. Ook van-

daag nog zoeken gezinnen naar mogelijkheden om de christelijke feestdagen thuis te markeren. In de advent staat het toeleven naar kerst centraal. We steken iedere week een kaars aan op de adventskrans, en we eten banketkrans. Bakken bij de kalender is een manier om geloof levend te houden en dichterbij te brengen. Geloof en geloofsopvoeding beginnen letterlijk in de keuken. Zo worden de geloofsverhalen opnieuw verteld, niet alleen in de kerk maar ook thuis. Er zijn talloze recepten voor kerstbrood: iedere regio of cultuur heeft eigen tradities. Een van de mooiste vind ik het Oostenrijkse Kletzenbrot.

KLETZENBROT Kletzenbrot werd al in de middeleeuwen gebakken: een rijke vulling van gedroogde vruchten met een jasje van brooddeeg, versierd met amandelen. De oorsprong van het recept ligt in Oostenrijk en het zuiden van Duitsland. Vanouds bestond de vulling uit gedroogde peren (kletzen), gedroogde appels en pruimen. In later eeuwen werden ook gedroogde zuidvruchten, noten en specerijen toegevoegd. De vruchten herinneren aan de heilige familie op de vlucht voor koning Herodes. Volgens de legende lieten de bomen uit eerbied hun vruchten vallen toen zij naar Egypte reisden, en zo had de heilige familie te eten. Het recept vraagt een paar dagen voorbereiding, dus begin een dag of drie voor Kerst. ●

Marian Geurtsen, theoloog en ritueelspecialist. Samen met Bep Willers-van Oostwaard schreef zij *Zalig gebakken: verhalen, recepten en tradities van Driekoningen tot Sinterklaas*. Heeswijk: Berne Media, 2015.

Ingrediënten voor 2 broden

500 gram tutti frutti
50 ml rum (of appeldiksap)
koud water om de vruchten in te weken
50 gram gehakte hazelnoten
geraspte schil van een citroen
4 theelepels koekkruiden
2 gram zout
500 gram bloem
20 gram verse gist
350 ml lauw water

Werkwijze

Was en ontpit de gedroogde vruchten. Meng ze met 2 theelepels koekkruiden. Giet rum of (appel)diksap erbij en vul aan met water tot de vruchten helemaal ondergedompeld zijn. Laat de vruchten minimaal 24 uur weken. Laat ze zeer goed uitlekken en dep ze droog. Knip de vruchten in kleine stukjes. Los het gist op in wat lauw water en laat het rusten tot het gaat bruisen. Meng zout, citroenschil en 2 theelepels koekkruiden droog door het meel. Giet het gistmengsel in een kuiltje in het meel, voeg de rest van het lauwe water toe en kneed tot een soepel deeg. Laat het deeg afgedekt rijzen op een tochtvrije plaats bij kamertemperatuur tot tweemaal het volume. Verdeel het deeg in een portie van een derde en een portie van twee derde. Kneed door het grote deel van het deeg de vruchten en de gehakte noten. Vorm hiervan twee langwerpige broden. Rol de kleine helft van het deeg uit tot een lap en vouw deze als een 'jasje' strak om ieder vruchtenbrood heen. Leg ieder brood met de naad naar beneden in een ingevette broodvorm. Zorg dat de vorm voor niet meer dan een derde deel gevuld is. Dek af met plasticfolie en laat rijzen tot het brood mooi bol staat (40-60 min). Verwarm de oven voor op 200 °C. Bak de broden de eerste 15 minuten bij 200 °C; verlaag daarna de temperatuur tot 180 °C en laat nog 45 minuten bakken. Bestrijk de broden meteen na het bakken dun met boter en laat ze op een rooster afkoelen.

Het brood is het lekkerst als het een paar dagen heeft kunnen doortrekken. Het blijft zeker twee weken goed, mits niet in plastic bewaard.

OPSTIJGEN UIT VERBRANDE TAKKEN

ADRIE PAASEN

Phoenix

*Vlam in mij, laai weer op;
hart in mij, heb geduld,
verdubbel het vertrouwen -
vogel in mij, laat zich opnieuw ontvouwen
de vleugelen, de nu nog moede en grauwe;
o, wiek nu op uit de verbrande takken
en laat den moed en uwe vaart niet zakken;
het nest is goed, maar het heelal is ruimer.*

Als debuterend dichter introduceert Marsman in de jaren twintig van de vorige eeuw een voor Nederland nieuwe beweging: het vitalisme, een literaire stroming die streeft naar een intens, gevaarlijk leven. Bij Marsman uit zich dat in de kosmische droom: de aarde is niet groot genoeg voor zijn levensdrang; in zijn verbeelding stijgt hij op in de ruimte, slaapt hij bij de sterren, draagt hij de firmamenten. Toch is er tegelijkertijd ook al sprake van twijfel, angst voor zelfverlies en voor de dood.

Geleidelijk aan gaan zijn negatieve gevoelens steeds meer overheersen. Toch laat hij het vitalisme nog niet helemaal los, zoals blijkt uit het gedicht 'Phoenix'. Een phoenix of feniks is een mythische vogel, die eens in de honderd

jaar verbrandt om vervolgens uit zijn eigen as herboren te worden. Hij is daarmee symbool van vernieuwing, van verrijzenis en overwinning op de dood.

Lukt het Marsman op te stijgen uit de verbrande takken? De overmoed waarmee hij de ruimte veroverde, is hij kwijt. Hij blijft worstelen met depressies en doodsangst en zoekt vergeefs naar een bezielend verband.

Op poëtische wijze heeft hij zijn zoektocht weergegeven in zijn laatste werk: *Tempel en kruis*, een bundel die bestaat uit 51 verhalende en lyrische gedichten, waarin hij het verhaal vertelt van een man wiens leven en ontwikkeling grote overeenkomsten vertonen met die van hemzelf. De man probeert zijn doodsangst te overwinnen door toenadering te zoeken tot de rooms-katholieke kerk, maar later ervaart hij dit als verraad aan zichzelf. Uiteindelijk ziet hij nog maar één uitkomst: weg hiervandaan, naar het zuiden! Als

hij de Middellandse Zee bereikt, bron van de scheppende geest waarin drie culturen samenkomen, ontwaakt in hem een nieuwe creativiteit.

*toen het middag werd, zag hij de zee;
en staand op het hete terras
in het schaduwloos zenithuur
steeg zijn hart uit de stervende as.*

*H. Marsman, Verzamelde gedichten.
Benthuisen: Astoria Uitgeverij, 2015, 192p.,
€ 17,99 De verzamelde gedichten zijn ook te
vinden op dbnl.nl. ●*

DE BETEKENIS VAN HET WAPENSCHILD

Op het wapenschild zie je een groene hoed. Aan elke kant hangen er tien groene kwasten. Onder de hoed zie je een gouden kruis. Het heeft twee dwarsbalken, wat hoort bij een aartsbisschop.

Voor dat kruis zie je een rood schild met een zilveren kruis. Dat is het wapen van het bisdom Utrecht. In het midden van dat kruis zie je een 'hartschild'. Dat is het wapen van Zeeland. Daar is Bernd Wallet geboren. De leeuw is hier een beer geworden. Want Wallets eerste doopnaam is Barend.

En dat betekent: 'moedig als een beer'! Zie je ook de roos op de schouder van de beer? Met die groene kelkblaadjes? Dat is een 'Yorkshire Rose'. Wallet heeft acht jaar in Engeland gewerkt, in Yorkshire. Die roos laat ook nog iets anders zien. De oud-katholieke kerk en anglicaanse kerk, zij horen bij elkaar. Helemaal onderaan staat een spreuk. Bernd Wallet heeft hem zelf uitgekozen. Met moeilijke, Latijnse woorden: *In Christo Gaudium*. Dat betekent: 'Vreugde in Christus'.

En wie heeft dit allemaal zo prachtig getekend? Hans van Heijningen, die in Utrecht woont.

Kleurwedstrijd

Geef het wapenschild jouw mooiste kleuren

In september is Bernd Wallet aartsbisschop geworden. Hij kreeg toen een eigen 'wapenschild' van het aartsbisdom Utrecht.

Op het plaatje hiernaast zie je hoe dit wapen eruitziet en wat dit betekent. Welke kleuren zou jij mooi vinden op dit wapen? En kun je misschien ook vertellen waarom je een bepaalde kleur hebt gekozen? Op de achterkant van dit tijdschrift zie je het wapen dat je in mag kleuren.

GEDAAN?

Knip het dan uit en stuur het naar ons op. De mooiste inzending komt in de volgende De Oud-Katholiek te staan en ontvangt een waardebon van bol.com van 25 euro. En wie weet hangt de aartsbisschop jouw kleurplaat wel op in zijn eigen werkkamer...

DOE JE MEE?

Inleveren kan tot 17 januari 2022.

Je kleurplaat kun je, voorzien van je naam, adres en telefoonnummer, opsturen naar:

**Bisschoppelijk Bureau
(o.v.v. Kleurplaatwedstrijd)
Koningin Wilhelminalaan 5
3818 HN AMERSFOORT**

Colofon

De *Oud-Katholiek* is een periodieke uitgave van de Oud-Katholieke Kerk van Nederland, verschijnt vier keer per jaar en wordt verspreid op alle oud-katholieke adressen in Nederland.

Redactie

Lisa Bakker, Marco Derks, Robert Frede, Jury Smit, Tewin van den Bergh (eindredactie ad interim)
Tekstcorrectie: Adrie Paasen

Contact

Redactie De Oud-Katholiek,
Koningin Wilhelminalaan 5,
3818 HN Amersfoort,
redactie@okkn.nl

Vormgeving

Oblong grafisch ontwerp, Jet Frenken,
www.jetfrenken.nl

Productie

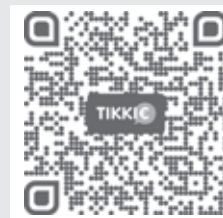
Nilsson Goes, ISSN 01673963

Volgende nummer

Het volgende nummer verschijnt 11 maart 2022

Abonnement

Voor € 25 per jaar kunt u abonnee worden van De Oud-Katholiek. Mail uw adresgegevens naar info@okkn.nl of naar ons contactadres t.a.v. 'Abonnementenadministratie De Oud-Katholiek'. Giften zijn welkom op NL06 ABNA 0214 1901 29 t.n.v. Oud-Katholieke Kerk van Nederland te Amersfoort of door deze QR code te scannen.

Blad niet ontvangen?
Stuur dan ook een mailtje naar info@okkn.nl.

Verantwoording foto's (voor zover bekend)

omslag, pag. 2, 3, 8, 20, 21: shutterstock.com;
pag. 5, 7, 11 t/m 19: Marjolein van Panhuys;
pag. 9: aangeleverd door geïnterviewde;
pag. 10: Niek Stam;
pag. 22: Elisabeth Leunert Pixabay;
pag. 23: Hans van Heijningen;
Achterzijde: Hans van Heijningen
(wapenschild zonder inkleuring)

Kleur dit wapenschild in met kleuren die
jij mooi vindt en stuur de pagina op
naar de redactie. Zie pagina 23.

